

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep

0032 OSLO

Høring - rapport fra arbeidsgruppe med forslag om endringer i opplæringslovens bestemmelser om fag- og yrkesopplæringen

Vi viser til brev av 15.5.2006. Utdanningsforbundet har lagt opp til en bred diskusjon i organisasjonen, både sentralt og på fylkesnivå, og de foreslåtte endringene er drøftet i våre utvalg og seksjoner.

Vedlagt følger Utdanningsforbundets høring til arbeidsgruppens forslag til endringer i opplæringslovens kapittel 3, 4 og 12 om fagopplæring i bedrift.

Med vennlig hilsen
for Utdanningsforbundet

Torbjørn Ryssevik
avdelingssjef

Astrid Kristin Moen Sund
spesialkonsulent

1 vedlegg

Utdanningsforbundet er positive til at Kunnskapsdepartementet nedsatte en bredt sammensatt arbeidsgruppe bestående av relevante aktører i fag- og yrkesopplæringen for å se på denne delen av opplæringsloven.

Utdanningsforbundet vil innledningsvis påpeke at lovarbeidsgruppen har gjort et grundig og nødvendig arbeid som er nedfelt i rapporten. Gruppens mandat var blant annet å vurdere hvilke oppgaver partene i arbeidslivet skal ha i det offentlige opplæringssystemet regionalt, og hvordan partenes deltakelse skal organiseres. Med de endringene som har skjedd de siste tiårene, både i videregående opplæring og i arbeidslivet, nasjonal og internasjonalt, er tiden inne til å revidere opplæringsloven også på disse områdene.

Videregående opplæring etter Reform 94 - og med Kunnskapsløftet – setter helt nye krav til samarbeid mellom alle aktører, både om struktur og innhold i opplæringen. En nødvendig forutsetning for et vellykket samarbeid om opplæringen, er at Kunnskapsdepartementet gjennom denne revideringen gjenspeiler dagens samarbeid om fag- og yrkesopplæringen også i lovverket.

Utdanningsforbundet vil presisere at det er viktig at den skolefaglige kompetansen ivaretas gjennom hele opplæringen og at ansvaret for å kvalifisere ungdom til læreplass ivaretas. Dette oppnås ved at det iverksettes tiltak som sikrer helheten i opplæringsløpet og sammenhengende kvalitetsutvikling i skole og fagopplæring. Slik ansvaret for fagopplæringen er fordelt i dag, foregår 2/3 av opplæringen i skolen.

Utdanningsforbundet påpeker at disse forholdene er i tråd med Kunnskapsløftet som nettopp initierer en mer desentralisert utviklings- og beslutningsstruktur. Det stilles større krav til innsikt i og samarbeid om utdanningsspørsmål og om fagopplæring generelt. Oppgavene krever god kompetanse og solid innsikt i utdannings- og arbeidslivsspørsmål hos medlemmene.

Høringsuttalelsen er for øvrig strukturert etter kapitlene som omfatter fag- og yrkesopplæringen (3, 4 og 12).

Kapittel 3. Vidaregående opplæring

Til kapittel 3 (3.3.4.3) stiller Utdanningsforbundet seg bak særmerknad fra medlemmene Solstad og Grøttvik. I lovarbeidsgruppens gjennomgang av de strategiske områdene som yrkesopplæringsnemnda bør jobbe med, begrunnes de foreslåtte endringene med partenes innflytelse over fylkeskommunens beslutninger i fagopplæringen. Utdanningsforbundet mener at det er vel så viktig at beslutningene på disse områdene tar hensyn til interessene, erfaringene og kunnskapene som elever, lærlinger, lære kandidater og det pedagogiske personalet i skolen representerer.

I rapporten legges det gjennomgående stor vekt på at den samlede kompetansen i yrkesopplæringsnemndene skal dekke hele opplæringsløpet, både skole og bedrift. Det foreslås – som nevnt – nye og utvidede oppgaver for nemnda. Utdanningsforbundet ser det derfor som helt selvfølgelig at alle partsrepresentantene oppnevnes etter forslag fra de organisasjonene som representerer de ulike partene. Det er av sentral betydning for troverdighet og samarbeid at alle parter oppnevnes etter samme forutsetninger, det vil si gjennom sine representative organisasjoner, jf. våre kommentarer til § 12-3.

Utdanningsforbundet stiller seg for øvrig positive til formuleringene om mulighet til fleksibel gjennomføring slik det er beskrevet i § 3-3, 4. ledd, men påpeker at muligheten for fleksibilitet ikke innebærer å gjøre unntak fra målene i læreplanen eller å avkorte læretiden.

Dersom Vg3 må skje i skole, bør det legges til rette for at elevene får anledning til ekstra praksis i arbeidslivet i tillegg til opplæringa før de går opp til fag-/svenneprøve. I de tilfellene elever ikke har fått læreplass ved oppstart av Vg3, bør elevene gis et opplæringstilbud i skole mens en arbeider for å skaffe læreplass. Et Vg3 tilbud i skolen må på samme måte som på Vg1 og Vg2 sikre elevene en kvalitativ god opplæring. Omfanget av opplæringen i skolen må derfor forskriftsfestes.

Kapittel 4. Vidaregåande opplæring i bedrift

§ 4-2 Særlige rettigheter og plikter for lærlingen

Utdanningsforbundet ser det som viktig at lære kandidatordningen synliggjøres bedre i opplæringsloven. Mye av kritikken mot denne ordningen ligger i at det er en "skjult mulighet" som ikke benyttes i tilstrekkelig grad. Ved å synliggjøre lære kandidaten i overskriften, kan dette føre til at ordningen "sidestilles" som mulighet for enkelte elever.

Det er positivt å få avklart forholdet mellom lærekontrakt og arbeidskontrakt, slik det er beskrevet i forslag til endring av § 4-2, 2. ledd.

§ 4.3 Godkjenning av lærebedrift

Utdanningsforbundet er positive til at forholdet mellom lærekontrakt og arbeidskontrakt avklares. Forslaget til endring av § 4-3, 2. ledd til, at forholdet mellom bedrift og opplæringskontor blir bedre belyst er nødvendig, da gjeldene regler om opplæringskontorenes funksjon er mangelfulle og lite oversiktlige. Det er også viktig i denne lovgjennomgangen å sikre at funksjonshemmede lærlinger/lære kandidaters behov ivaretas gjennom krav til lærebedriftene.

I § 4-3, nytt 3. ledd foreslås instruktøren lovfestet. Instruktørens kompetanse vil være helt avgjørende for den opplæringen lærlingen får og for kvalitet i den enkelte bedrift.

Utdanningsforbundet forutsetter at forskriften klargjør at instruktøren må ha relevant faglig og pedagogisk kompetanse.

§ 4-4 Rettane og pliktene til lærebedrifta m.m.

Bedriftenes plikter tydeliggjøres ved at det nå fremgår at produksjonen og opplæringen skal tilrettelegges slik at alle lærlinger og lære kandidater kan nå målene i læreplanen, det gjelder så vel funksjonsfriske som funksjonshemmede. Det tydeliggjøres også at lærlingtilskuddet er et tilskudd til opplæringen av lærlinger og lære kandidater.

§ 4-5 Lærekontrakt og opplæringskontrakt

Utdanningsforbundet støtter forslaget om at det skal fremgå av kontrakten hvem som har ansvaret for de ulike deler av opplæringen der det er flere involvert og at lærekontrakten skal vise til den eller de arbeidsavtalene kandidaten har. Det er etter Utdanningsforbundets vurdering nødvendig å ha et mer fullstendig regelverk om opplæringskontorenes/-ringenes totale virksomhet, enn det vi har i dag.

Utdanningsforbundet er positive til at instruktørens rolle lovfestes og tydeliggjøres.

Ansvarsdelingen mellom faglig leder og instruktør i forhold til eleven/lærlingen må imidlertid tydeliggjøres på en slik måte at det kommer klart frem hvem som har ansvar for hva i opplæringen.

§ 4-7 Internkontroll i den enkelte lærebedrifta

Med økt krav til dokumentasjon gjennom kvalitetssystemet stilles det strengere krav til lærebedriften. Det blir kanskje ikke enklere, men det ser ut til at det kan bli ryddigere, jf. forslag til endring beskrevet i § 4-7, 1. ledd, om intern kvalitetssikring og 2. ledd om rapporteringsplikt. Endringsforslagene vil kunne tydeliggjøre bedre hvilke bedrifter som eger seg som lærebedrift og hvilke som ikke eger seg.

Kapittel 12 Organ knytte til fagopplæring i bedrift

§ 12-3 Yrkesopplæringsnemnder og yrkesutval

Med Reform 94 er fag- og yrkesopplæringen blitt en integrert del av videregående opplæring. Med Kunnskapsløftet er det foretatt ytterligere endringer for å styrke samarbeidet om hele grunnopplæringen, spesielt innenfor fag- og yrkesopplæringen. Det er etablert faste og mer forpliktende organer med ansvar for opplæringen på nasjonalt nivå, både gjennom Samarbeidsrådet for fag- og yrkesopplæringen (SRY) og i nasjonale fagråd. Trepertssamarbeidet er også noe som vi legger stor vekt på i utformingen av nasjonal politikk, og som vi fremhever som viktig i internasjonale organer.

Når det gjelder de nye og utvidede oppgavene som er tillagt, eller foreslått tillagt, yrkesopplæringsnemndene, er det av vesentlig betydning hvilken kompetanse medlemmene besitter. Sammensettingen av yrkesopplæringsnemndene blir derfor av avgjørende betydning.

Skal yrkesopplæringsnemndene lykkes i sitt arbeid og føre til at vi får et mer helhetlig perspektiv på det 4-årige opplæringsløpet, må en naturlig – og selvfølgelig – konsekvens være at representanter for det pedagogiske personalet i skolen må være inkludert i yrkesopplæringsnemndene. Dette på lik linje med elever/lærlinger og andre som arbeidsgruppen foreslår skal ha fast representasjon der.

Gjennom å la det pedagogiske personalet bli representert i nemndene, viser en i praksis at fagkompetansen i skole og bedrift er like viktig for eksempel i arbeidet med å utarbeide bedre system for kvalitetssikring av opplæringen. Lovarbeidsgruppen understreker i hele rapporten at et velfungerende samarbeid mellom skole og bedrift er viktig, slik at det kan skje en gjensidig utvikling både når det gjelder undervisningsmetoder i skolen og den faglige opplæringa i bedriften.

Utdanningsforbundet mener at dette må gjenspeiles i lovverket og ber om at det i loven nedfelles følgende tilføyelse:

.. minst ein representant for det pedagogiske personalet etter framlegg frå lærarorganisasjonene. Fylkeskommunen kan nemne opp eigne representantar i tillegg. Partane i arbeidslivet skal ha flerirtall i nemnda.

Yrkesopplæringsnemnda skal i følge arbeidsgruppens forslag i større grad vektlegge rådgiving/veiledning, og vi kan vanskelig se at det lar seg gjøre uten å trekke inn dem som representerer rådgiverne, som befinner seg i skolen.

Utdanningsforbundet vil i denne sammenhengen vise til at én av de største utfordringene innenfor videregående opplæring i dag, er det store frafallet særlig innenfor yrkesfagene. For å få redusert både frafall og feilvalg er styrking av rådgivingstjenesten en vei å gå. Å fokusere på denne problematikken, vil også være en viktig del av det kvalitetssikringsarbeidet som

yrkesopplæringsnemndene skal jobbe med fremover. Da er det også naturlig at de som representerer rådgivningstjenesten, er med i yrkesopplæringsnemndene.

Utdanningsforbundet vil også minne om likestillingsloven § 21. *Representasjon av begge kjønn i alle offentlige utvalg m.v.* Når et offentlig organ oppnevner eller velger utvalg, styrer, råd, nemnder mv., skal begge kjønn være representert etter bestemte regler. Med tanke på det sterke kjønnsdelte arbeidsmarkedet som også gjenspeiles i ungdoms valg av utdanning, er det særlig viktig at likestillingslovens intensjoner nedfelles i forskriften.

§ 12-4 Oppgåvene i yrkesopplæringsnemnda

Utdanningsforbundet støtter medlemmene Solstad og Grøttviks forslag om å endre andre setning til: *Nemnda skal fremme behov og synspunkter ovenfor fylkeskommunen om organisering og gjennomføring av fag- og yrkesopplæringa.* Av denne endringen følger at de foreslåtte punktene taes inn:

- *vurdere kva rolle dei ulike aktørane i fag- og yrkesopplæringa bør ha når det gjeld kvalitetssikringa og kvalitetsutviklinga i fag- og yrkesopplæringa.*

Og som tillegg i 4. og 5. ledd:

Yrkesopplæringsnemnda skal arbeide for best mogleg dimensjonering av tilbodet om vidaregåande opplæring og gi råd om tiltak i samband med den årlege fastsettinga av omfang og fordeling av tilbod.

Yrkesopplæringsnemnda skal arbeide for at rådgivinga til elevane blir best mogleg, og foreslå tiltak der ho ser det nødvendig.

Til formuleringen i § 12-4, 6.ledd:

”–vurdere hvilken rolle partene i arbeidslivet skal ha i forhold til kvalitetssikringen og kvalitetsutvikling av fag- og yrkesopplæringa”

Formuleringen er mer generell enn i gjeldende lovverk angående oppnevning av prøvenemnder. Det forutsettes at gjeldende prosedyrer knyttet til oppnevning av prøvenemndsmedlemmer blir opprettholdt i opplæringsloven eller i forskrift til loven. Det er også viktig at prøvenemndenes mandat og retningslinjer vurderes i lys av de foreslåtte endringene.